

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ו' תמוז תשפ"ו

מסכת חולין נ"ב-נ"ח ♦ זבים ב', ג', ג' - ג', ג'

גליון מס' 1413

השבוע בגליון

- ♦ 'שירים', לאו דווקא מיעוט
- ♦ "אשר קדשונו... וציוונו על בדיקת תולעים", מדוע לא?
- ♦ המנעות ממאכלים נגועים בתולעים
- ♦ בדיקת תולעים ובדיקת חמץ

- ♦ בית הכסות שניקב, וה'מופת' שאירע ל"חתם סופר" ז"ל
- ♦ נס הנוכה וסוגייתנו - המהרש"א מצא את הקשר ביניהם
- ♦ בימי הנוכה לא הדליקו נרות במנורת המקדש
- ♦ "שירים", "איטיתיר", "שירי" - מצא את ההבדלים

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

רבי מאיר שפירא זצ"ל: "כך ניצל סבי"

במאמר מרתק שכתב יהודי בשם הר"ר שמואל רוטשטיין מברוקלין, על אודות הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, יוזם ומחולל "הדף היומי", שהיארצית שלו יחול בחודש חשוון, הוא חושף ומציג את רגשותיו הנעלים של הגאון שחש והרגיש שליחות ומחוייבות עליונה עבור כלל ישראל, וכך פעל, תוך שהוא נוהג לספר למקורביו סיפור מדהים על קורות אבות משפחתו, כפי שהיטיב לתאר זאת ר' שמואל רוטשטיין, שבתחילת דבריו בספר "אור המאיר" גם מתאר את התפעמותו מרבי מאיר שפירא והדרת גאונו:

באותו היום הגדול, יום הנחת אבן הפינה לשיבת חכמי לובלין, הייתי בין המלווים את הרב לבית הקברות הישן, לשם הלך 'להזמין' את חכמי לובלין השוכנים שם לחגיגת התורה.

לא ראיתי מימי איש בעל רגש ובעל נשמה אצילית יותר ממנו. אבל אי אפשר לתאר את התרגשותו בשעה זו, כשהלך עם אחוזת מרעיו ותלמידיו בין קברי הצדיקים. רגעים אחדים התעכב אצל קברו של רבי יעקב פולאק יוצר הפלפול ואבי הישיבות בפולין, עבר אל קברו של רבי שלום שכנא רבו של

דף נא/א מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מצד אחד וטרפה

בית הכסות שניקב, וה'מופת' שאירע ל"חתם סופר" זצ"ל

דרכם של רבים מבעלי החיים, ביניהם הבקר והצאן, לאכול ללא הבחנה מכל הבא לפה. פעם אירע שמצאו חלקי מטריה במעיו של שור, ובמעיהם בהמות רבות ניתן למצוא חלקי מתכת שונים. לפיכך, בימינו התקינו ברפתות רבות מגנטים רבי עוצמה, השואבים את גופי המתכת. שיטה נוספת הנהוגה כיום היא, השתלת מגנט בתוך גוף הפרה, השואב את גופי המתכת ומונע מהם לחדור לאברי הבהמה ולהטריפה.

גוף זר המצליח לחדור למעי הבהמה נפרד מן האוכל ונכנס ל"בית הכסות", שהיא קיבה קטנה הסמוכה לסרעפת. כאשר מחט, מסמר, או כל גוף זר אחר ננעץ בדופן בית הכסות ונוקבו, הבהמה "טריפה", כך מבואר בסוגייתנו, המוסיפה, כי גם כאשר נמצא נקב שאינו מפולש, ובצד השני של הדופן יש טיפת דם, הרי זו "טריפה" משום שטיפת הדם היא עדות לכך שהדופן ניקב מצד לצד.

כאשר דופן בית הכסות ניקב, המקום מתנפח, מעלה סירכה ונדבק לטרפשו, היא הסרעפת. לפיכך, חובה לוודא שבית הכסות אינו דבוק לסרעפת ("זבח שמואל" בסוף דיני בדיקות), על ידי הכנסת היד בין בית הכסות לסרעפת. והיה אם נמצאה סירכה וכנגדה נעוצה מחט בדופן בית הכסות, הבהמה "טריפה", אף על פי שהנקב אינו מפולש (רמ"א יו"ד סימן מ"א סעיף ח'), כפי שנזכר בסוגייתנו לגבי טיפת דם שנמצאה כנגד נקב שאינו מפולש [4]

[4] יש המקילים ואומרים, כי גם אם נמצאה מחט נעוצה בדופן בית הכסות וכנגדה, בדופן החיצוני יש סירכה, הבהמה כשרה. דווקא אם נמצאה טיפת דם כנגד הנקב, יש חשש שהמחט יצרה חור מפולש, אך הסירכה עשויה להגרם גם על ידי נקב חלקי ("כרתי ופלתי" סוף סימן מ"א, והשאיר בצ"ע. שו"ת "תולדות יצחק" סימן ג'). ועיין "דעת תורה" ס"ק ל"ד ו"דרכי תשובה" ס"ק ע"ט). בשו"ת "מלמד להועיל" (יו"ד סימן ח', וראה מש"כ נגד מנהג זה) מעיד, כי כן נהגו בפולין, שתחבו אניץ קש למקום שבו המחט היתה תחובה [שמא הנקב עקום], ואם הקש לא עבר לצד השני הכשירו את הבהמה (וע"ע "ערוך השולחן" שם סעיף ל"ו).

צעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר מילר** ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל
נלב"ע ט' בתמוז תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **רבקה יהודית יפה** ע"ה
בת ר' שלמה ז"ל
נלב"ע ו' תמוז תשפ"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שינא פיגא** ע"ה
בת ר' אברהם ז"ל
נלב"ע ה' תמוז תש"ע
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **משה** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז
ולעילוי נשמת מרת **צילה** ע"ה
בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב בסיון תשל"ג
ולע"נ הרה"ח ר' **יהודה פרנקל** ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ה **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול** ז"ל
ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד תמוז תשס"א
ולע"נ האשה החשובה מרת **מלכה קוזול** ע"ה
ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

ברם, נחלקו הפוסקים בדעת הרמ"א, כיצד יש לנהוג במקרה שנמצאה מחט בחלל בית הכנסת. יש אומרים, שהבהמה אינה "טריפה" (ש"ת "צמח צדק הקדמון" סימן מ"ט, שו"ת "נודע ביהודה" י"ד סימן ט"ו, ועיין "דרכי תשובה" סימן מ"א ס"ק ע"א). את פסיקתם הם סומכים על שתי סברות שכתבו הראשונים (עיין הגהות אשרי פ"ג). א. עור בית הכנסת עבה מאד, ואין לחשוש שניקב אם לא נוכחנו בכך (עיין רש"י ומאירי לעיל מט/א). ב. בבית הכנסת מצויים תדיר אוכלים ומשקים, ויש להניח, כי אם המחט היתה נעוצה בדופן בית הכנסת, היא לא היתה נחלצת ממקומה, מחמת הלחץ המופעל עליה תדיר.

יש פוסקים החולקים עליהם וסוברים, כי גם כאשר נמצאה מחט בחלל בית הכנסת בלבד, יש להטריף את הבהמה (שו"ת "פנים מאירות" ח"ב סימן קכ"ט, שו"ת "חוט השני" סימן ס"ט, ועיין שו"ת "חתם סופר" י"ד סימן ל"ג, סימן מ"ה, שנוטה ג"כ לאסור, ועיין "דרכי תשובה" שם). לדעתם, יפה כוחן של סברות הראשונים הנזכרות, כל עוד לא התעורר חשדנו שדופן בית הכנסת ניקב. ברם, כאשר בית הכנסת הפריש סירכה, שומה עלינו להניח שתופעה זו היא תוצאה של נקב. ומשנמצאה מחט בבית הכנסת, יש להטריף את הבהמה לאחר הצלבת הנתונים - סירכה ומחט. ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת י"ד סימן ל"ג מעיד: "שראינו מימי רמ"א ואילך שבדקנו אלפים ורבות בהמות, וכל שהיה לה סירכא נמצא מחט גם כן מונח... בתוך החלל" [ועיין ב"פנים מאירות" שם, שהחמיר אפילו לא מצא מחט וכדומה].

"שלוש לך תלמידי הותיק מלא עתיק הרב האברך המופלא מו"ה עקיבא נ"י אשר", פותח ה"חתם סופר" זצ"ל את מכתבו לתלמידו (שם סימן ל"ג), בו הוא מספר בהתרגשות על סייעתא דשמיא שזכה לה בהנהגת קהילתו. ה"חתם סופר" נהג להחמיר, שאם נמצאו סרכות מבית הכנסת לטרפשי, יש להטריף את הבהמה אם נמצאה מחט בחלל בית הכנסת שלה. בערב פסח אחד, באו לפניו השוחטים ופניהם נפולות - נשחטו עשרים וארבעה שוורים, וכולם נטרפו עקב המצאות מחט בבית הכנסת שלהם. החג קרב, ולא יהא בשר ליהודים. לאחר בדיקת הנתונים, הורה ה"חתם סופר" לבדוקים, כי הפעם הזאת יקלו, וכאשר הם מוצאים סירכה, ירוקנו את תוכנו של בית הכנסת לפני בדיקתו, ולאחר מכן יבדקו אם מחט אינה נעוצה בדופן. הוא לא פטרם מלפניו טרם שהחרימם כל יחינו לנהוג כך במקרים אחרים, וכי רק בערב חג פסח זה, הוא מתיר להם לנהוג כן מחמת הדחק [עיין שם את הסיבות להקל]. מספר ה"חתם סופר" בחדוה: "ומן אז יצאו מלפני, שחטו תשעה עשר בהמות זה אחר זה ולא היה שום סירכא ושום פקפוק ונדנדוד כלל, ואמרת ברוך ה' אשר הרחיב לנו ולא הוצרכתי לכנוס לקולא הזאת אשר לבי מאוד נוקף עליו".... בעל ה"פתחי תשובה" (י"ד ס"ק י"ג, י"ד) מביא מעשה זה לאחר שהוא מסכם את הנידון שעסקנו בו, ומסיים: "העתקתי כל זה, להראות גודל כח הצדיקים".

ראוי לציין, כי יש מההכשרים המהודרים כיום, שבשר ה"גלאט" שבהשגחתם, הוא מבהמה שאין כל סירכה בין בית הכנסת לטרפשי שלה.

דף נה/א מסאה ועד סאתים בחצי לוג

נס חנוכה וסוגייתנו - המהרש"א מצא את הקשר ביניהם

כאשר המהרש"א למד את סוגייתנו עם תלמידיו, היה זה בימי החנוכה, והוא העניק להם אתנחתא בדמות פלפול מרתק ביותר, ולא נותר לנו אלא להתחקות על דבריו, ועל התוספות המעניינות שנלוו אליו במהלך השנים.

לומדי הדף היומי שמשדלים לעיין גם במהרש"א, ייחשפו בוודאי לאחד ממאמריו היותר מרתקים, ב"חידושי אגדות" שבהן העלה חידושי אגדה מן הגמרא. המהרש"א למד את סוגייתנו, בה נאמר, כי כלי חרס המכילים סאה וסאתיים שנטמאו, יש להם תקנה אם חלקם העליון נשבר ואינם יכולים להכיל חצי לוג, והוא מוצא בה תשובה לשאלתו המפורסמת של ה"בית יוסף", מדוע נקבעו שמונה ימי חנוכה, הרי היה די שמן עבור היום הראשון, היה, איפוא, על חכמים לקבוע שבעת ימי חנוכה בלבד, כנגד הימים שבהם נעשה נס. תירוצים רבים נאמרו על שאלה זו. המהרש"א עונה את אחד התירוצים המפולפלים והמרתקים ביותר.

את דבריו הוא בונה נדבך על גבי נדבך.

כותב המהרש"א: "בהלכה זו עמדנו בימי חנוכה, ואמרנו להעלות על ספר מהיכן שלמדו לומר כן". כלומר, מהיכן חכמים ידעו, שאם כלי חרס נשבר והפך לכלי בעל קיבולת של פחות מחצי לוג, אינו מקבל טומאה. תשובתו המפולפלת מפתיעה ביותר: חכמים למדו זאת מנס הדלקת נרות החנוכה!

בימי החנוכה לא הדליקו נרות במנורת המקדש: כידוע, היוונים טימאו את כל כלי המקדש, בכללם את המנורה. לא ניתן היה, איפוא, ליצוק לתוכה את השמן הטהור שהתגלה. מה עשו, אומר המהרש"א, נטלו כלי חרס גדולים, שהיו טמאים אף הם, שברום והפחיתו את תכולתם לפחות מחצי לוג (עיין כלים פ"ב משנה ד'), ומשיצאו הכלים מטומאתם, יצקו לתוכם את השמן והדליקו נרות במנורת חרס!

הרמ"א, השתטח על קברם של המהרש"ל ומהר"ם מלובלין וגם על קברו של החוזה מלובלין, אבי החסידות הפולנית לא פסח. וככלותיהם להתפלל על קברי הקדושים עמד על גבעה ונשא מדברותיו:

רבותינו הקדושים, חכמי לובלין! אתם שהרבצתם את התורה בעיר זו, יסדתם ישיבות והעמדתם תלמידים הרבה, אתם רבותי, שמאורכם אנו ניזונים ומפיכם אנו חיים - באתי להודיעכם כי אני עבדכם יהודה מאיר בן מרגלא, החלטתי להחזיר את העטרה ליושנה, והנני מזמינכם לחג הנחת יסוד להיכל התורה, לבית שנגדל בו תורה עד ביאת הגואל, ובוטחו אני בזכותכם ובזכות תורתכם שאצליח במפעלי למען שמו הגדול ותורתו -

עצמתי את עיני ונדמה לי כי כל החלל מלא מנשמות קדושות השטות ומסובבות את הרב הצעיר והפלאי הזה העומד לפני. חשבתי אז, אולי גם הוא אחד מן קדמאי, שבא אלינו מעולמות עליונים וכעבור זמן ייעלם וישב אל נווהו.

מחשבות נוגות כאלו לא הרפוני גם בימי שגשוגו של הרב, כשעלה מדרגה לדרגה על סולם ההצלחה ונהיה למנהיג בישראל בה"א הידיעה. הוא לא התרגש מעולם מכל הכבוד העצום שהעניקו לו רבבות ידידיו ומעריציו וגם אויביו ומתנגדיו כרעו לפניו ברוך. הוא רק שאף לייצוב ולביסוס כל מפעלי חייו, כמו שהרגיש כי רק לזמן מוגבל ניתנה לו האפשרות לפעול ולהפעיל, להרבות כבוד התורה וכבוד שמיים.

לא פעם שמעתי מפיו ביטויים תמימים ומופלאים שלא ידעתי את פשרם, ורק אחרי כן צצו ועלו במחשבה. הוא ידע את תפקידו והשתדל לגשם את כל תכונותיו במהירות. אין פנאי, צריכים להחיש, חבל על הזמן - דברים כאלה היו מרגלא במומיה תמיד.

מספר היה לעיתים קרובות את האגדה המשפחתית היפה:

- לסבא קדישא הצדיק רבי פנחס'ל מקוריץ זצ"ל היה בן אחד ויחיד, נחמד למראה, שקראו לו מאיר'ל. אבן טובה היה הילד, פיקח ומלא חן, מצטיין בלימודיו ומתנהג בחסידות לשמחת כל רואיו. רבי פנחס'ל התפאר בו וראה אותו כיוורש כסאו אחרי מאה ועשרים.

קרה פעם ופרצה מגיפה איומה בסביבת קוריץ. כיוון שניתנה רשות לשטן המשחית, שוב לא הבחין בין טוב לרע ובין זכאי לחייב. אנשים נפלו כזבובים, בתי מדרשות נתמלאו מתפללים ביום ובלילה. היללות בקעו שחקים, אך כנראה לא הגיעו עד כסא הכבוד, כי נעלעו שערי רחמים. המגיפה, לא די שאינה נחלשת, כי גם גוברת היא מיום ליום, מתפשטת והולכת.

באו היהודים האומללים מן הסביבה לקוריץ, אל רבי פנחס'ל, שהיה תלמידו של הבעש"ט הקדוש, ושאו יחד בלבבות נשברים: הושיעה רבי! אנו יודעים כי יש לך דעה בשמים, מתחשבים בך שם, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, חוס ורחם עלינו, רבי, תעורר רחמי עליונים שתסור המגיפה מעלינו ומעל נשותנו וספנו!

נתעטף רבי פנחס'ל ועמד בתפילה, שפך צקון לחשו לפני ריבון כל העולמים והרעיד עולמות עליונים ותחתונים - אולם לשוא נלאה לקרוע את גזר הדין האיום והנורא. לפתע פתח רבי פנחס'ל את ארון הקודש והכריז במעמד כל העדה:

רבונו של עולם! בן אחד ויחיד יש לי, מאיר'ל, החביב עלי כאישון עיני, אני נותן לך אותך במתנה גמורה, קחהו מאיתי ובלבד שיהיה קרבן כפרה בשביל כלל ישראל!

נתקבלה תפילתו של רבי פנחס'ל במרומים והמגיפה נעצרה... בו ביים חלה ילדו מאיר'ל אנושות...

קמה בעיר מהומה גדולה, הלא מאיר'ל הוא הבן יקר של הצדיק, ילד שעשועויו, בלעדיו הוא פשוט לא יעצור כח לחיות. ומאיר'ל בעצמו - ילד כה יקר ונחמד, מופלא בתורה ובחסידות, והנה הוא כבר עוצם עין אחת. רק שעות ספורות נותרו לו לחיות...

נחפה העדה שוב לביתו של הצדיק, בבכיות וזעקות שפלחו את האוויר עד לב השמים:

- **לא**, צדיק וקדוש! לא ולא איננו חפצים בקרבן הגדול שלך. אנו מעדיפים את האור הגדול, את

והנה, בלילות טבת הארוכים ביותר בשנה, יש צורך בכמות של חצי לוג שמן לכל נר, כדי שנתורת המנורה ידלקו כל הלילה (רש"י שמות כז/כא וביומא טו/א). כלי החרס, הלא הכילו מעט פחות מחצי לוג שמן, ובכל זאת הם דלקו כל הלילה... זהו, איפוא, הנס שאירע גם בלילה הראשון, וכאן הוא המקור של חכמים לכך שכלי חרס גדולים שנשברו ואינם מכילים חצי לוג, יצאו מטומאתם...

פלפולו של המהרש"א זכה להתייחסות ערה מצד הפוסקים, אשר הכבירו עליו בתמיהות ובקושיות, עד שבעל ה"תבואות שור" (שבת, פרק במה מדליקין) הסיק, כי המהרש"א אמר פלפול זה "לפלפולא בעלמא". הנה, הוא תמה, הרי אין עושים מנורה מחרס (סוכה נ/ב), מלבד שיש בכך ביזוי, להשתמש במקדש בכלים פחותים בערכם. ובכלל, מדוע לא נטלו כלי אבן, שאינם מקבלים טומאה לעולם, והדליקו בהם את המנורה. מה טעם ראו החשמונאים להשתמש בכלי חרס שבורים? [4]

נסיים בדבריו של בעל ה"תולדות יעקב יוסף" (בראשית, מקץ). הוא תמה, אכן בלילות טבת הארוכים יש צורך בחצי לוג. אך היום הראשון של חנוכה, כ"ה כסלו עדיין אינו מלילות טבת ודי היה בפחות מחצי לוג? בתשובה לשאלה זו הוא מספר, כי הוא ערך חישוב מדוקדק וגילה, כי הלילה שקודם תקופת טבת, הוא הלילה הארוך ביותר בשנה, ובאותה שנה שבה אירע נס החנוכה, היה זה ליל כ"ה כסלו! נמצאו דברי המהרש"א הולמים הפלא ופלא.

דף נה/ב ואי אישתייר ביה כעובי דינר זהב כשרה

"שיירים", "אישתייר", "שירי" - מצא את ההבדלים

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, עסק באחד משיעוריו בביאור המונחים התלמודיים הבאים: "שיירי מנחות", "אישתייר", "שירי". הדיון התעורר בעקבות הוראתו של הרשב"א באלו מקרים ניתן להכשיר טחול של בהמה שנמצא בו נקב.

בגמרתנו מבואר, כי בהמה שנמצא נקב בחלק העבה של הטחול שלה, הרי היא "טריפה". ברם, אם הנקב אינו מפולש, ויתרת הטחול שלא ניקבה עבה כעובי של דינר זהב, הבהמה אינה "טריפה". ה"טור" (יו"ד סימן מ"ג) בהתייחסו להלכה זו מוסיף, כי הרשב"א הורה, שבימינו אין אנו יודעים לשער את עוביו של דינר זהב שרווח בימי חז"ל, ולפיכך, "יראה לי שהוא פחות מחצי עוביו". כלומר, אם יתרת הטחול שאינה מנוקבת, היא מעט פחות ממחצית עוביו של הטחול, הבהמה אינה "טריפה", וכן נפסק ב"שולחן ערוך" (שם סעיף ד').

את הוראתו זו הרשב"א מנמק בשני טעמים (עיין "בית יוסף" שם), ובמאמרנו זה נתמקד בטעם השני. א. יהא עוביו של דינר זהב גדול ככל שיהא, מן הסתם אינו מגיע למחצית עוביו של החלק העבה של הטחול. ב. לשון גמרתנו הוא: "ואי אישתייר ביה כעובי דינר". משמע, שהחלק שנותר הוא נחשב כשיירים לגבי החלק המנוקב. ברור, איפוא, כי החלק שאינו מנוקב קטן מן החלק המנוקב, שאם לא כן, לא ניתן לכנותו כ"שיירים".

'שיירים', לאו דווקא מיעוט: בעל ה"תפארת ישראל" תמה על הנחתו של הרשב"א, כי "שיירים" הם בהכרח החלק היותר קטן. הנה, הוא כותב, בגמרא (סוכה יג/א, משנה פרה פרק י"א משנה ט"ו) נאמר, כי "מצוות אזור שלשה גבעולין ושיירי שניים", היינו, אזור בעל שלושה גבעולים שנותרו בו שני גבעולים בלבד, כשר. הרי לנו, כי גם כאשר הרוב נותר על כנו, הוא מכונה שיירים, וניתן, איפוא, לפרש, כי "שיירים" היינו: החלק שנשאר, בין אם חלק זה הוא מיעוט ובין אם הוא רוב. מעתה, שוב אין להביא ראיה מגמרתנו שנקטה בלשון "אישתייר", כי די בכך שנותר פחות ממחצית עוביו של הטחול שאינו מנוקב.

האומנם?

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל (הערות במסכת סוכה יג/א) מבאר את שיטת הרשב"א, תוך שהוא סומך את דבריו על פירושו של הגאון מוילנא זצ"ל למגילת רות, בה נאמר כי לאחר שנעמי התאלמנה מבעלה אלימלך "ותשאר היא ושני בניה". המדרש (רות פרשה ב') מביא את דברי רבי חנינא, שרות "נעשתה כשיירי מנחות". מה ענין שיירי מנחות לנעמי? מבאר הגר"א, כי רבי חנינא התקשה, הלא רק אלימלך נפטר ומדוע הפסוק מתייחס לשלושת הנותרים בלשון "שיירים" - "ותשאר היא ושני בניה". לפיכך, הסביר רבי חנינא, כי כפי שנוכחנו במנחות שבבית המקדש, שהכהן נטל קומץ מן המנחה שהובאה בפניו והקטירה על המזבח, והמנחה שנותרה בכלי כונתה "שיירי מנחות", משום שחשיבותה פחותה מן הקומץ שהוקטר על המזבח, כך גם נעמי ושני בניה שנותרו, פחותים בחשיבותם מאלימלך שנפטר.

[4] ה"חתם סופר" זצ"ל (חידושים, שבת כא/ב) מיישב באופן נפלא קושיות אלו. החשמונאים, הוא אומר, נטלו כלי מתכות גדולים, טמאים כמובן, חוררו בהם חור "כמוציא משקה", וביטלו מתורת כלי, ועל ידי כך הם יצאו מטומאתם, ולאחר מכן הם סתמו חור זה בחרס. מעתה, כלים אלו נחשבו ככלי חרס לענין טומאה, משום שללא החרס הם אינם יכולים להכיל בתוכם משקה (עיין שבת טו/א), ומאידך, לא היתה בכך זילות, שהרי כלי מתכות הם וראוי להשתמש בהם בבית המקדש...

מאיר"ל, שעוד יאיר פעם ככוכב מזהיר בשמי היהדות!

וכה הסיפוי לצעוק ולהתייפח, עד כי נכמרו רחמיו של רבי פנחס"ל והוא ניגש בפעם נוספת אל ארון הקודש, הכניס ראשו בין ספרי התורה וקרא:

- **רבנו** של עולם! גלוי וידוע לפניך שנתתי את בני מאיר"ל במתנה גמורה ובלב שלם לכפר על בני ישראל, אכן שמעת תפילתי והמגיפה נעצרה - אך מה אעשה והיהודים בעירי מסרבים לוותר על מאיר"ל שלי ואין לי עצה מה עושים אתם?

חלפו רגעים של דומיה. ראשו של הצדיק רכון בין הספרים הקדושים, דמעה טהורה גולשת מעיניו ומלחלת את הגוילין. הקהל העצום שנתאסף בבית מדרשו ציפה למתרחש בנשימה עצורה.

ולפתע מתנשא ראשו עטור השיבה של רבי פנחס"ל והוא מכריז בנימת חינונים מצלצלת: "מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך וירפא את החולה" יהודה מאיר". מפי כל הנאספים פרצה שאגת "אמן" אדירה שהדהדה למרחקים.

ורבי פנחס"ל הוסיף אחר כך להרצות טענותיו כלפי שמיא:

- **רבנו** של עולם! אמנם נתתי לך במתנה גמורה את מאיר"ל. הוא שלך וישאר שלך. אולם הרי כלל ישראל פדאוהו ממות והוסיפו לו את השם "יהודה", מכיון שכך שוב איננו שלי, וגם לא של מלאך המוות, הוא שייך לכלל ישראל...

ורבי יהודה מאיר שפירא, הילד, הבריא לשמחת כל בני עירו, הקב"ה העניק לו חיים ארוכים. ושנים רבות הרביץ תורה בישראל, הפיץ את האור האלוקי ואת נוגה החסידות לדורי דורות...

ואת שמו של סבא רבי יהודה מאיר אני נושא - היה הרב מלובלין זצ"ל מוסיף מידי פעם - ועלי להשלים את אשר התחיל סבא. נו, אדם שכל חייו נתונים לו במתנה, כיצד לא יאשרו תדיר רק בשמחה? אם לא מגיע לו מאומה מריבונו של עולם, הרי כל שנותיו מאוצר מתנת חנם, הריהו באורח טבעי שמח. הרי אלמלא נתקבלה תפילתו של סבי רבי פנחס"ל מקוריץ ובנו רבי יהודה מאיר לא היה נותר בחיים, הן ממילא לא הייתי יורד לעולם הזה! כל חיי במתנה... כל חי בשמחה!...

כה הסביר הרב מלובלין את פשר סוד שמחתו הגדולה, מהיכן שואב הוא כוחות עילאיים להיות שופע חזוה וצהלה אף ברגעים הכי מרים של יאוש, ולהדביק בשמחתו גם את כל הסובבים אותו, כדרכה של חסידות...

במילים אלו מסתיים תיאורו המרתק של ר' שמואל אשר השכיל להביע נאמנה את רגשותיו ההומים לגאון ישראל ולתאר בעניין את קורות משפחתו.

יתן ה' ונזכה במהרה לחזות בדברי הנביא ישעיהו "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" אמן ואמן.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נב/ב דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים
הכלב לא צריך להתערב בסכסוך שבין החתול והגדי!

בעירת סלונים התגורר אדם אלים ועז פנים שלבה את אש המחלוקת. רבה של העיר, רבי אייזל חרף, נזף בו על מעשיו, והלה העמיד פני תם וטען כי כל מעשיו לשם שמים.

הגיב רבי אייזל, ודאי אתה מכיר את הפיוט יחד גדיא! החתול טרף את הגדי, ועשה שלא כהוגן. לאחר מכן הכלב נקם את נקמת הגדי וטרף את

הרי לנו, כי פעמים ש"שיירים" הם מונח המשמש לתיאור חלק שאינו חשוב, וכך גם באגודת האיזוב שעיקר דינה בשלשה גבעולים, ניתן להתייחס לשניים שנתרו כ"שיירי איזוב", משום שאינם כעיקר המצווה. ברם, במקומות שבהם אין חלק אחד חשוב יותר מן השני, כגון, בטחול המוזכר בסוגייתנו, אזי, כאשר חכמים השתמשו בלשון "אישתייר", כוונתם לחלק הקטן של הטחול, ומכאן למד הרשב"א שאם פחות ממחצית עוביו של הטחול אינה נקובה, הבהמה אינה "טריפה".

דף נח/ב הני תמרי דכדא

"אשר קדשנו... וציוונו על בדיקת תולעים", מדוע לא?

"מניין לנו מן ההלכה, שצריך לבדוק הירקות" מתולעים. כך נשאל הרשב"א (שו"ת ח"א סימן ק"ג, ו"כ"ב בתורת הבית" בית ג' שער ג' דף פ"ד), אשר השיב: "דע, שזו הלכה רווחת בישראל ומפורש בגמרא שכל דבר שהרחש מצוי בו אסור לאכלו ולשתותו עד שיבדוק". כלומר, אף על פי שעל פניו הפרי נראה נקי, ואין רואים בו שרץ, חובה לבדוק אותו, אם בסוג פרי זה מצויים שרצים. הרשב"א מוסיף, שכן מפורש בגמרתנו האומרת, כי אסור לאכול תמרים ממקום מסויים, מפני שהתולעים מצויים בהם. הרא"ש והר"ן נוהים אחריו ומבארים, כי כל סוגי הפירות שהתולעים מצויים בהם חייבים בדיקה, אף על פי שרוב הפירות מסוג זה אינם נגועים, כפי שחובה לבדוק את ריאת הבהמה, אף על פי שרוב הריאות אינן "טריפה" [ראה בהרחבה בדף יב/א מאמר "בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת"], משום שמיעוט מצוי מן הבהמות לוקה בסרכות [הפוסקים מציינים, שרשי ורבינו גרשום חולקים וסוברים, כי חובה לבדוק פירות הנגועים בוודאות בלבד].

המנעות ממאכלים נגועים בתולעים: לעומת המאכלים המוחזקים כנגועים בתולעים, יש מאכלים המוחזקים כנקיים מתולעים, כגון, קוקוס, סוכר ועוד, ואומנם אין חובה לבדוקם, אך אם נמצאו בהם תולעים בשלש דגימות בדיקה, חובה לבדוקם ("חכמת אדם" ס"ק נ"ז, "שולחן ערוך" סימן פ"ד סעיף ט'). במהלך הדורות אסרו את אכילתם של מינים שונים שלא היתה אפשרות להסיר מהם את התולעים לחלוטין. ה"פרי תואר" (ס"ק ט"ו) כותב, כי בימיו לא אכלו "קאלפיו"ר", כרובית. המהרש"ל (הובא בט"ז ס"ק י"ז) סיפר, כי מנע עצמו מאכילת כמהין מחמת קושי בדיקתם. ה"בן איש חי" (שנה שניה נשא ח') כותב כי שומר נפשו ירחק מן הסלק ומהנענע, "ובביתנו לא יכנס הסלק למאכל, אלא בראש השנה מביאין אותו לראותו בלבד ולבקש עליו".

בדיקת תולעים ובדיקת חמץ: בדיקת התולעים מזכירה את בדיקת חמץ. שתיהן בדיקות שנועדו למנוע מכשול ואיסור מן היהודי. רבינו הגאון מליסא זצ"ל ("מקור חיים" בהקדמה לסימן תל"א) מבאר, כי יש מן הפוסקים הסוברים, כי יהודי שאינו מבטל את החמץ חייב מן התורה לבדוק את החמץ, כשם שחובה מן התורה לבדוק פירות שדרכם להתלע [חובת בדיקת חמץ היא מדרבנן, כי מן התורה די בביטול החמץ בלבד].

ההבדל בין בדיקת חמץ לבדיקת תולעים: עם זאת, על בדיקת חמץ אנו מברכים ועל בדיקת תולעים איננו מברכים, שכן, בדיקת תולעים היא עצה נבונה ליהודי כיצד יימנע מאיסור חמור. הבדיקה, איפוא, אינה מצווה. לעומת זאת, בדיקת חמץ נועדה לקיום מצוות "תשביתו", שחובה על היהודי להשבית את החמץ מביתו (עיין רש"י ותוס' פסחים ב/א), ולפיכך מברכים על בדיקה זו. **החמץ רומז ליצר הרע:** מעניין לציין את דברי הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תתקע"ז), כי התורה החמירה באיסור חמץ, משום שהחמץ רומז ליצר הרע, על כן "כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו... והרי זה אמת ונכון".

החתול. נמצא, שהוא נהג כהוגן, והמקל שהכה לא נהג כראות, ויפה, איפוא, שרפתו האש. השתלשלות העינינים תוביל למסקנה שלא תיתכן, שכן, המקל הסורר נשרף על ידי האש, בצדק ובישר, והמים שכיבו את האש לא נהגו כהוגן, וטוב עשה השור ששטה את המים. נמצא, שלא היה על השוחט לשחוט את השור, ומלאך המוות פעל היטב כשהרגו. מדוע, אם כן, הקב"ה הרג את מלאך המוות שנהג כהוגן?

אה? צדיק.
אתה יודע מדוע? מפני שהכלב שהתערב בסכסוך הפרטי שבין החתול והגדי, הוא זה שנהג שלא כהוגן. מעתה, הקערה מלהפכת על פיה, המקל נהג כהוגן, והאש לא. המים פעלו בצדק, והשור עשה שלא כדין. השוחט היה ישר דרך על שחט את השור, ועל מלאך המוות היה להמנע מהריגתו. לכן, הקב"ה הרג את מלאך המוות!
בפעם הבאה, סיים ר' אייזיל חריף, כשהחתול והגדי רבים, אל תתערב... ("מגנזכנו העתיק, פסח").

דף נד/א ואלו כשרות בבהמה

סגולה לרפואה שלימה...

אחד מחסידיו של בעל ה"צמח צדק" זצ"ל היה רבי אליהו יוסף מדריבין, בה כיהן ברבנות. מאוחר יותר הוא שימש כרבה של פלוצק, ושם לקה בחולי מסוכן ביותר, אשר בענייני טריפות נחלקו בו הבית יוסף והרמ"א. הבית יוסף מכשיר בהמה שאירע בה כך, ואילו הרמ"א מטריך.
נמלך רבי אליהו יוסף בדעתו לעלות לארץ ישראל ואמר: בארץ ישראל המרא זאתרא הוא ה"בית יוסף", והרי הוא מכשיר!
אכן, עלה ירושלימה ושם חי עוד כעשרים שנה, עד י"ב בתמוז ה' תרכ"ה ("סיפורי חסידים", 470).

לעילוי נשמת

מרת **ציפורה פייגא רפאלי** ע"ה

ב"ד סיני ז"ל נלב"ע ו' בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **יעקב פסמנטירר** ז"ל

ב"ד יוסף הלוי ז"ל נלב"ע ז' בתמוז תשכ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המזכרת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהוזהר הקדוש עם ביאור יהודי ותובנות מאורות לחיים

בתוספת משנה והלכה יומית

ורגל בלבנו! מסתופכים מדי יום בהיכלו של רשב"י זוכים לחיים מאירים

ר' איד

תנא האלוקי רשב"י קורא לר:

גדולי הדורות גילו כי הוזהר הקדוש משתמש בלשון 'תא הוי', כי בלימוד מוסרי הוזהר מתגלה האור וזוכים לחיות בנועם ה' עין בעין

ראונת לדאות את מלכנו:

3764 להצטרפות חייגו עכשיו

חודש ראשון חינוך

מבצעת השקיה חדשים משיעור הבית 29.90 ש"ח